

De Nederlandse verkiezingen: wat is er misgegaan voor GroenLinks-PvdA?

Article by Simon Otjes
January 8, 2026

Nederland heeft op 29 oktober 2025 parlementsverkiezingen gehouden. Diezelfde avond trad Frans Timmermans, de leider van de gezamenlijke lijst van GroenLinks (Europese Groenen) en de Partij van de Arbeid (Partij van Europese Socialisten), af. De gezamenlijke lijst verloor 3 procent van de stemmen (en vijf zetels) in vergelijking met 2023 en daalde van de tweede naar de vierde grootste politieke macht in het land. Waarom presteerden ze zo slecht? En, terwijl de twee partijen zich voorbereiden op een volledige fusie in 2026, wat zijn hun toekomstperspectieven?

Waar het allemaal begon

De Partij van de Arbeid is van oudsher de grootste centrumlinkse partij van Nederland. Tussen 1946 en 2017¹ was het de grootste of de op één na grootste partij in het parlement en de partij zat ongeveer 40 van de afgelopen 80 jaar in de regering, in een coalitie met de christen-democraten of de conservatief-liberale VVD, die drie premiers leverden.

Vergeleken met andere Europese partijen van dezelfde politieke kleur is de PvdA groener en staan ze meer open voor postmaterialistische waarden. Zoals veel sociaal-democratische partijen in Europa, legden ze de basis voor de verzorgingsstaat in de jaren vijftig, maar draaide eind jaren tachtig naar de derde-wegpolitiek, als weerspiegeling van de neoliberale consensus. Na de wereldwijde financiële crisis ging de partij weer naar links. Maar tussen 2012 en 2017 heeft de partij in de regering met de VVD een agenda van bezuinigingen en structurele hervormingen doorgevoerd. Bij de volgende verkiezingen daalde het aantal stemmen van 25 naar 6 procent van de stemmen en de partij is daar nooit volledig van hersteld.

GroenLinks is in 1989 ontstaan uit de fusie van vier partijen die allemaal gericht waren op de Partij van de Arbeid. De Communistische Partij van Nederland en de Pacifistische Socialistische Partij waren van mening dat de PvdA te gematigd was en te vaak bereid om compromissen te sluiten met centrumrechtse krachten, terwijl de Politieke Partij Radicalen en de Evangelische Volkspartij zich afsplitsten van christen-democratische krachten, op zoek naar nauwere samenwerking met de Partij van de Arbeid.

Bij de fusie in 1989 hebben de vier partijen een groen profiel aangenomen. Later, in 2004, was GroenLinks mede-oprichter van de Europese Groene Partij. Binnen zijn partijfamilie is de Nederlandse GroenLinks meer links op economisch gebied dan veel Europese groene partijen. Ondanks deelname aan gesprekken over coalitievorming in 2006, 2012, 2017 en 2021, heeft GroenLinks niet deel uitgemaakt van de regering. De verkiezingsresultaten van de partij fluctueerden door de jaren heen en bereikte een hoogtepunt in 2017 (9 procent).

Naar elkaar toegroeien

Het idee om een gezamenlijke lijst te vormen ontstond in 2021. Zowel GroenLinks als de PvdA deden het slecht bij de verkiezingen van dat jaar, voorbijgestreefd door D66, die naar de tweede plaats stegen en "nieuw leiderschap" beloofden. Die belofte werd niet nagekomen, aangezien het CDA en de VVD D66 overhaalden om een andere centrumrechtse regering te vormen.

Die verkiezingen brachten de GroenLinks en de PvdA echter dichter bij elkaar. Al tijdens de campagne gaf de leider van de GroenLinks Jesse Klaver aan dat hij wilde dat zijn partij nauwer samenwerkte met de PvdA. Tijdens de coalitiebesprekingen onderhandelden de twee partijen als één blok. Toen ze eenmaal in oppositie waren beland, werd hun samenwerking geïntensiveerd.

Zoals journalist Coen van de Ven in zijn boek over het fusieproces uiteenzette, werd de samenwerking sterk ondersteund door zowel de partijleiders als de leden van beide partijen, met uitzondering van enkele kritische stemmen binnen de PvdA. Deze critici vreesden dat een fusie zou leiden tot een meer amorfe linkse partij, die niet in staat zou zijn de arbeiderskiezers terug te winnen die de PvdA in 2017 verloor. Deze vleugel heeft ook de neiging om meer conservatieve opvattingen over immigratie te hebben, waarbij de Deense sociaal-democraten vaak als inspiratiebron worden genoemd.²

Acting Out: Arts and Culture Under Pressure – Our latest print edition is out now!

Read it online or get your copy delivered straight to your door.

[READ & ORDER](#)

In het voorjaar van 2023 vormden de twee partijen een gezamenlijke fractie in de Eerste Kamer en in het najaar diende ze een gezamenlijke lijst in de Tweede Kamerverkiezingen onder leiding van Frans Timmermans, toen eerste vice-voorzitter van de Europese Commissie. Door samen te werken, hoopten de partijen de grootste politieke kracht van het land te worden, waardoor de kiezers de concrete mogelijkheid kregen van een progressieve regering. De gezamenlijke lijst behaalde 25 van de 150 zetels (tegenover 17 die voorheen in het bezit waren van de twee partijen samen), maar voldeed niet aan de verwachtingen. Wat erger was, de extreemrechtse PVV won de verkiezingen, veroverde 37 zetels en vormde een rechtse coalitieregering.

GroenLinks/PvdA bleef in oppositie. In juni 2024 won de alliantie de Europese verkiezingen als een gezamenlijke lijst onder leiding van Europarlementariër Bas Eickhout van GroenLinks, waarmee 21 procent van de stemmen en acht zetels in het Europees Parlement werden behaald. Ondertussen kregen de plannen voor een fusie vorm, waarbij leden van beide partijen overweldigend voor stemden. De denktanks van de partijen hebben een ontwerp voor een nieuw manifest van principes geschreven, gericht op de waarde van solidariteit.

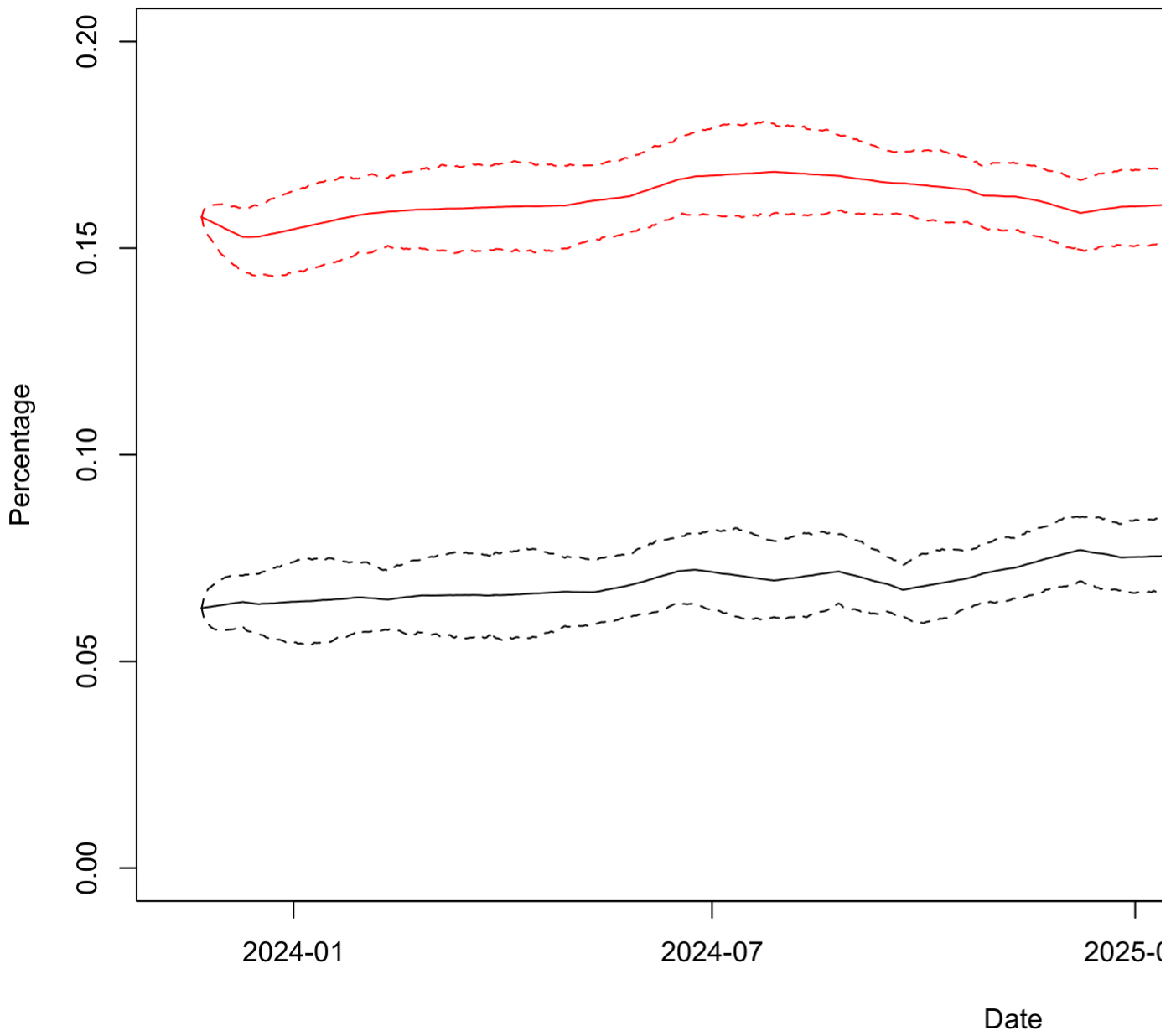
Toen de rechtse regering viel na iets meer dan een jaar van onderlinge strijd en incompetentie, bereidde de GroenLinks/PvdA zich voor op nieuwe verkiezingen, nog steeds als een gezamenlijke lijst. De alliantie heeft een duidelijk links en groen manifest opgesteld, met bijzondere nadruk op het bouwen van meer woningen om de huizen crisis aan te pakken. Wat migratie betreft, hield de gezamenlijke lijst echter naar rechts, wat een weerspiegeling is van een bredere verschuiving in de Nederlandse politiek. Het manifest onderschreef het idee dat het overheidsbeleid een maximumaantal immigranten zou moeten vaststellen, en bekritiseerde arbeidsmigratie als motor van uitbuiting en sociale problemen. De partij keurde ook het EU-pact inzake migratie en asiel goed, inclusief de overeenkomsten met derde landen buiten de EU om asielzoekers op te nemen.

Een beslissende campagne

Het plan om de rechtse regering te vervangen door een progressieve regering onder leiding van Timmermans kwam echter niet uit. De belangrijkste reden hiervoor was de onverwachte opkomst van D66. D66-leider, Rob Jetten, beweerde dat de verkiezingen minder een keuze waren tussen links en rechts dan over de 'vibe' die je voelt bij een partij. D66 projecteerde een optimistische sfeer en benadrukte dat ambitieuze plannen mogelijk worden als partijen samenwerken.

Hoewel de positie van de D66 op het gebied van migratie niet significant verschilt van die GroenLinks/PvdA (in ieder geval is de D66 liberaler op het gebied van arbeidsmigratie), presenteerde de partij zich als nationalistischer. Op het congres van zijn partij stond Jetten voor een grote Nederlandse vlag en probeerde dit symbool van rechts terug te winnen.

Gedurende de hele campagne werd Jetten ook gezien als sympathieker dan Timmermans. Hoewel de verkiezingen voor D66 en GroenLinks/PvdA in de maanden voor de verkiezingen relatief stabiel waren, kende D66 een sterke stijging in de laatste weken van de campagne (zie afbeelding 1 hieronder), waarbij stemmen van rechts en vervolgens van links gewonnen werden. Deze stijging begon toen de frontman van de PVV, Geert Wilders, zich terugtrok uit een debat met de leiders van de grootste partijen, en Jetten zijn plaats in nam. In dat debat zei Jetten dat Nederland onder zijn leiding 100.000 nieuwe huizen zou bouwen – een belofte die Timmermans verwierp als onrealistisch, schijnbaar niet wetende dat de gezamenlijke lijst dezelfde toezegging deed in een politieke reclamespot die vlak voor het debat werd uitgezonden.

Figuur 1. Rode lijn: GL-PvdA; Zwarte lijn: D66, met een betrouwbaarheidsinterval van 95 procent. De kringen geven de verkiezingsresultaten aan. Bron: Peilingwijzer.

Dit is slechts een voorbeeld van een slecht gerunde campagne die, zoals journalist Yasmin Ait Abderrahman opmerkte, duidelijk focus miste. In een onhandige poging om te voorkomen dat de D66 linkse kiezers zou winnen, begon de gezamenlijke lijst zich de afgelopen weken voor de verkiezingen te concentreren op de

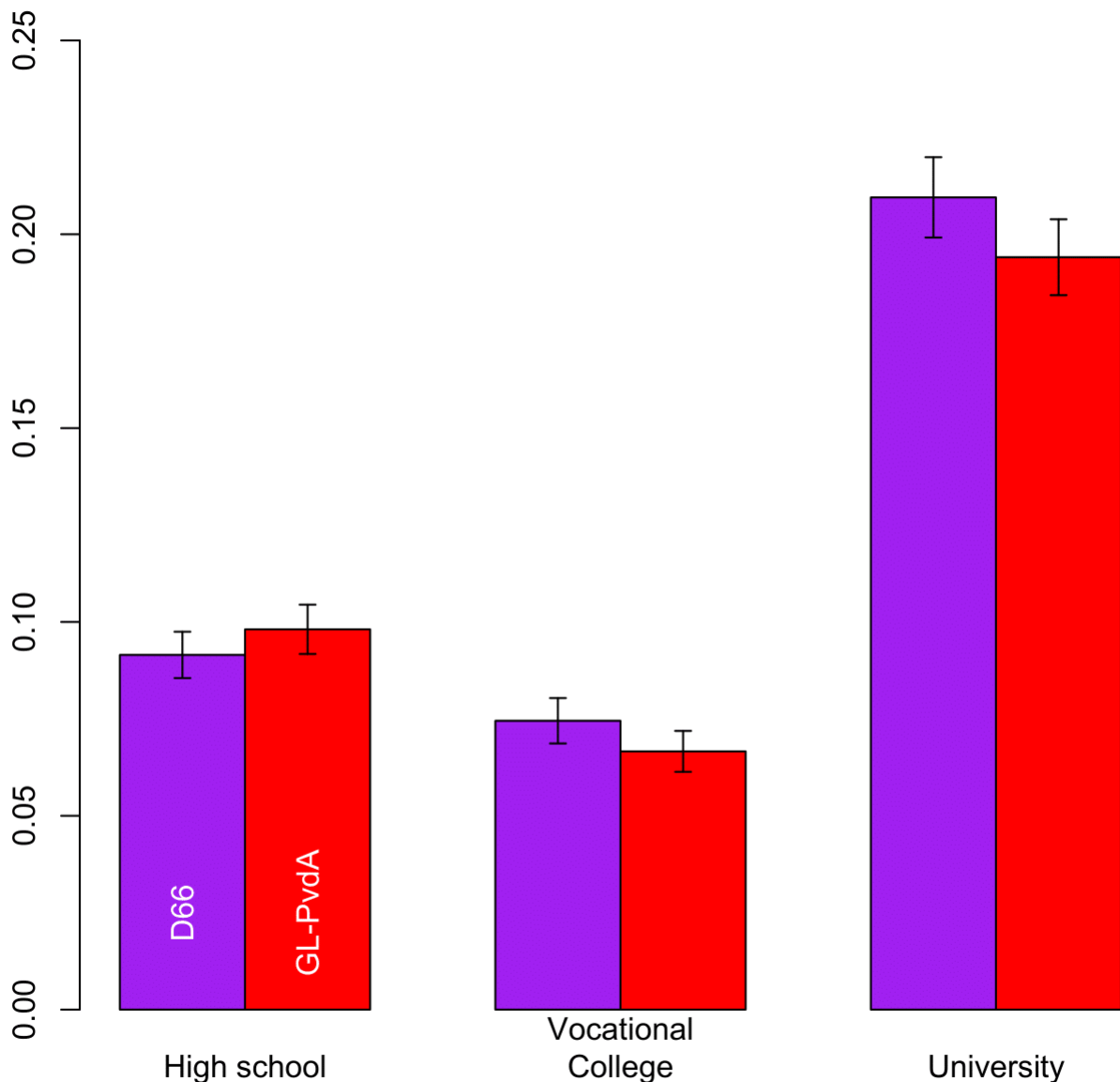
gezondheidszorg, hoewel dit voorheen geen deel uitmaakte van de belangrijkste campagnethema's. Bovendien was het leiderschap geïsoleerd van de rest van de partij en niet ontvankelijk voor feedback.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat Timmermans verloor van het optimisme, de consistentie en de sterke organisatie van de D66, die de laatste dagen voor de verkiezingen bleef toenemen terwijl de alliantie daalde. Peilingen geven aan dat de alliantie van GroenLinks/PvdA ongeveer vijf zetels verloor aan D66.

Strijden om dezelfde kiezers?

In veel landen spreken Groenen en Sociaal-Democraten traditioneel andere kiezers aan: de eerste richt zich op universitair geschoolde stedelingen en de tweede op mensen uit de arbeidersklasse zonder universitaire opleiding die vaak lid zijn van vakbonden. In Nederland was dit tegen de tijd dat GroenLinks en de PvdA begonnen samen te werken niet meer het geval. Bij de verkiezingen van 2017 had de PvdA haar traditionele arbeidersbasis verloren en beide partijen doen nu vooral een beroep op hoogopgeleide kiezers, ook al blijft het electoraat van GroenLinks aanzienlijk jonger dan dat van de PvdA.

Bij de verkiezingen van dit jaar kregen zowel Groen/Links als de D66 de meeste van hun stemmen van universitair geschoolde burgers (ongeveer 20 procent elk – zie afbeelding 2 hieronder). Ze presteerden het slechtst onder mensen met diploma's van beroepsopleidingen. Beide partijen deden het iets beter bij mensen met een middelbare schooldiploma, wat waarschijnlijk wordt verklaard door hun aantrekkingskracht bij jongere kiezers die nog geen universitair diploma hebben.

Figuur 2. Rode balken: GroenLinks/PvdA; Paarse balken: D66, met een betrouwbaarheidsinterval van 95 procent. Bron: Leids Kiezersonderzoek.

Verschillen tussen het electoraat van GroenLinks/PvdA en die van D66 zijn sterker in termen van economische en culturele opvattingen (zie onderstaande tabel 1). GroenLinks/PvdA presteert zeer goed onder kiezers die economisch links zijn (voor herverdeling van inkomen, tegen buitensporige ongelijkheid) en cultureel progressief (met name op het gebied van immigratie): 50 procent van hen stemde voor de gezamenlijke lijst. De alliantie doet het echter slecht onder economisch linkse, cultureel conservatieve kiezers (13 procent), onder economisch rechtse, cultureel progressieve kiezers (10 procent) en onder economisch rechtse, cultureel conservatieve kiezers (slechts 2 procent).

D66 trekt een relatief economisch meer rechtse kiezers aan: 27 procent van de economisch rechtse, cultureel vooruitstrevende kiezers en 24 procent van de economisch linkse, cultureel progressieve kiezers. Ondanks de overgang naar een veel nationalistischere retoriek, doet de partij het slechts iets beter onder cultureel conservatieve kiezers dan de GroenLinks/PvdA. Al met al was het electoraat van de D66 slechts iets cultureel conservatiever dan GroenLinks/PvdA, en een stuk economisch rechtser.

Tabel 1: D66 en GroenLinks/PvdA in een tweedimensionaal model

Economisch	
Links	Rechts
Cultureel Progressief GL/PvdA: 50%D66: 24%	GL/PvdA: 10%D66: 27%
Conservatief GL/PvdA: 12%D66: 13%	GL/PvdA: 2%D66: 9%

Tabel 1. Bron: Leids Kiezersonderzoek.

Een eerste afrekening

Het verkiezingsresultaat van de gezamenlijke lijst werd ontvangen als een vernietigend verlies, wat leidde tot het aftreden van Timmermans, nogal wat zelfonderzoek en een terugkeer naar talkshows van de sociaal-democratische critici van de samenwerking. Door de krachten te bundelen, hoopten de twee partijen hun aantrekkingskracht uit te breiden. In plaats daarvan kregen ze minder dan 13 procent van de stemmen (een daling ten opzichte van 2021, maar een stijging ten opzichte van 2017). Het resultaat laat duidelijk zien dat de samenwerking met GroenLinks de achteruitgang van de PvdA sinds 2017 niet heeft teruggedraaid.

Het is echter ook belangrijk op te merken dat de kloof tussen de grootste partij – D66 – en GroenLinks/PvdA slechts 4 procent bedroeg. Sommige commentatoren concludeerden dat de gezamenlijke lijst structurele problemen heeft, maar men zou kunnen stellen dat deze in het laatste deel van de campagne eenvoudigweg werd overtroffen door D66.

GroenLinks/PvdA doet een beroep op een electoraat dat in het algemeen vrij veel lijkt op dat van D66. Onder deze omstandigheden is het belangrijk dat beide partijen in de top vier zijn beland. Vergeleken met de gezamenlijke lijst heeft de D66, die economisch meer centristisch is, kiezers van een bredere groep partijen kunnen aanspreken, terwijl GroenLinks/PvdA haar populariteit onder linkse progressieven consolideerde, ten nadele van de andere linkse partijen.

Van de vele Nederlandse politieke krachten die in ten minste enkele opzichten links zijn (waaronder een dierenrechtenpartij, een gepensioneerdpartij, een linkse populistische partij, een pro-Europese sociaal-liberale partij, een christelijk-sociale partij, en een partij voor biculturele burgers), verloren bijna allemaal stemmen en geen enkele won meer dan drie zetels.

Wat nu?

Wat er nu zal gebeuren, hangt grotendeels af van de uitkomst van de lopende coalitiebesprekingen. Momenteel gaan de onderhandelingen duidelijk in dezelfde richting als in 2021, toen de D66 een progressieve coalitie beloofde, maar uiteindelijk capituleerde voor het veto van de VVD en een centrumrechtse regering steunde. Als grootste politieke kracht bevindt de D66 zich vandaag in een sterkere positie dan vier jaar geleden, maar de partij geeft opnieuw toe aan rechtse eisen.

Voor de toekomst van de nieuwe partij die GroenLinks en PvdA officieel zullen vormen in 2026, is de inzet hoog. Als de partij in de oppositie blijft, zoals waarschijnlijk lijkt, kan de nieuwe partij mogelijk de meer progressieve vleugel van het D66-electoraat winnen (zoals in 2023). Als de partij tot de coalitie zou toetreden, zou het door een complex fusieproces moeten navigeren en tegelijkertijd proberen een duidelijk ideologisch profiel te behouden in een regering met alleen partijen aan de rechterkant.

Vertaling: Floris Meijers | *Voxeurop*

Simon Otjes is an assistant professor of political science at Leiden University and researcher at the Documentation Centre for Dutch Political Parties at Groningen University. Previously he worked for the GroenLinks national party head office, the party's research desk, and parliamentary party.

Published January 8, 2026

Article in Dutch

Translation available in English

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/wat-is-er-misgegaan-met-de-samenwerking-tussen-groenlinks-en-de-pvda/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space. Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.